

fosfor

SOCIALE APOTHEKEN IN MIDDEN-AMERIKA

**ZOVEEL MÉÉR DAN
ZALFJES EN PILLEN!**

Edito

Beste lezer,

Het is winter. Griepjes en verkoudheden duiken op. Maar geen nood: zijn we ziek, dan gaan we naar de dokter. Met het voorschrift gaan we naar de apotheker. Alles wordt grotendeels terugbetaald, van eventjes ziek zijn worden we niet echt armer. We moeten er gewoon op tijd bij zijn.

Maar wat als we in Honduras wonen en daar verkouden geraken? Dan zijn medicijnen en dokters veel te duur voor een gewone werkmens. Dan wachten we wel even af. In het beste geval gaat onze verkoudheid vanzelf weg. Maar wat als dat niet zo is, als het erger wordt, bronchitis bijvoorbeeld? Dan hebben we gespecialiseerde hulp nodig die onbetaalbaar is. Zo gaat het er voor veel mensen in het Zuiden aan toe. Van een degelijke en betaalbare gezondheidszorg kunnen ze niet genieten, ook al hebben ze daar recht op. Dikwijls beslissen ze om dierbare bezittingen te verkopen of om hoge leningen aan te gaan. Dat duwt veel families nog meer de dieperik in.

Medicijnen alleen al zijn vaak een groot probleem. Ze zijn niet alleen onbetaalbaar, ze zijn ook onbereikbaar. Want je kunt ze alleen vinden in de private apotheek, ver weg, in de grote stad.

Daarom steunt **fos** organisaties in het Zuiden die de toegang tot geneesmiddelen hoog op de agenda zetten. Ze strijden voor betere wetgeving, maar gaan ook lokaal aan de slag met gemeenschapsapotheken om degelijke en betaalbare medicatie dichterbij de mensen te brengen. Ze tonen dat het anders kan, dat het recht op gezondheid een haalbare kaart is!

Annuschka Vandewalle
Algemeen Secretaris
fos - socialistische solidariteit

INHOUD

FOCUS

Sociale apotheken in Midden-Amerika: niet ver, niet duur

p. 3 - 5

INTERVIEW

De man achter de apotheek

p. 6

IN BEWEGING

p. 7 - 8

NIEUWS UIT HET ZUIDEN

Hoog tijd voor boerenverzet!

p. 9 - 10

WERELDKUUKEN

Brigadeiros

p. 10

SPOTS OP

Willem De Witte

p. 11

AGENDA

p. 11

Colofon

Deze publicatie kadert in het beleid inzake educatieve initiatieven rond ontwikkelingssamenwerking van de Provincie Vlaams-Brabant

Samenstelling en (eind)redactie: Isabel Wagemans
Vormgeving: sp.a grafische dienst
Drukkerij: Druk in de Weer. Gedrukt met vegetale inkt op 100% gerecycleerd papier.
Met medewerking van Reninka De Koker, Stiene Billen, Machteld Dhondt, Wim Leysens, Oscar Marleyn
Alle foto's zijn © fos, tenzij anders vermeld.

fosfor (m.&o.; g.mv., stofn.) [<Lat. Phosphorus (Morgenster, Venus) < Gr. Phosphoros (lichtbrenger), licht ontvlambaar chemisch element dat in de natuur veelvuldig in verbinding met andere lichamen voorkomt]

Wil je **fosfor** niet langer ontvangen? En het milieu en ons budget een plezier doen? Geef ons een seintje, en dan verwijderen wij je uit ons adressenbestand.

Grasmarkt 105 bus 46
1000 Brussel
tel. 02 552 03 00
fax 02 552 02 96
info@fos-socsol.be
www.fos-socsol.be
rek.nr BE16 0000 0000 7474

...mijn gedacht ... mijn gedacht... mijn gedacht

Stelling --> De overheid reglementeert de verkoop van geneesmiddelen. Sociale of lokale initiatieven zijn daarom overbodig.

Het is de taak van de overheid om een wettelijk kader te creëren waarin verschillende initiatieven zich evenwichtig kunnen ontwikkelen. Het ene model mag het andere niet uitsluiten. Want sociale initiatieven zijn zeker niet overbodig, integendeel. Ons coöperatief apothekennetwerk neemt maar 7.5% van de markt in, maar dat is genoeg om de prijzen te drukken. Als wij er niet meer zouden zijn, zouden ook privé-apothekers al gauw hun korting achterwege laten en hun prijzen verhogen. Ook via onze aanwezigheid in het Riziv slagen wij erin om druk uit te oefenen.

William Janssens, directeur van coöperatieve apothekersvennootschap Multipharma

De overheid reglementeert inderdaad de verkoop van geneesmiddelen, maar biedt ook andere gezondheidsdiensten aan. En op dat vlak schiet ze schromelijk tekort met haar krappe gezondheidsbudget: per inwoner investeert ze slechts 6 dollar per jaar in gezondheidszorg. In deze context zijn sociale organisaties zoals wij noodzakelijk: we vullen de overheidsdiensten aan zodat de bevolking een betere toegang tot gezondheid heeft. We doen dat voornamelijk via het aanbieden van generische medicijnen en promoten het correct gebruik ervan."

Harry Velásquez, Directeur ProSalud, gezondheidspartner van fos in El Salvador

Word fan van fos-socialistische solidariteit op www.facebook.com/fossocsol en zet de discussie verder!

Sociale apotheken in Midden-Amerika:

niet ver, niet duur

De medicijnen zijn aanwezig én betaalbaar: twee zaken die de sociale apotheken mogen claimen - in tegenstelling tot openbare gezondheidsdiensten of private apotheken. Maar wat hen écht bijzonder maakt, is de grote inzet van de vrijwilligers voor de hele gemeenschap!

“Het is momenteel nogal druk, er loopt hier net een cursus voor de vrijwilligers van de sociale apotheken,” zegt Harry Velásquez met een brede glimlach. Hij is directeur van de Nicaraguaanse gezondheidsorganisatie Prosalud en stelt de fos-delegatie aan de cursisten voor.

Meer dan 30 vrijwilligers, hoofdzakelijk vrouwen, volgen een bijscholing over de nieuwe geneesmiddelen in het aanbod van de apotheken die ze beheren. Dankzij die apotheken hoeven de mensen op het platteland geen verre en dure tochten naar de stad te ondernemen, om er veel te dure medicijnen te kopen in een privé-apotheek. De sociale apotheken zijn een van de manieren waarop Prosalud ijvert voor betaalbare en kwaliteitsvolle geneesmiddelen en gezondheidszorg.

Gratis volgens de grondwet

Waarom is betaalbare medicatie zo moeilijk bereikbaar voor het merendeel van de Nicaraguanen? Aan de grondwet ligt het alvast niet. Die stelt dat alle inwoners - en op de eerste plaats de sociaal zwakkere groepen - recht hebben op gratis gezondheidszorg. Maar de praktijk valt anders uit. De rijkste laag van de bevolking wordt met open armen ontvangen in privé-klinieken. De bevolkingsgroep die een formeel arbeidscontract heeft en dus sociale zekerheidsbijdragen betaalt, kan terecht in het circuit van sociale zekerheidsklinieken. Maar ook dat is voor slechts 20% van de bevolking weggelegd.

De overgrote meerderheid is aangewezen op de openbare gezondheidsdiensten. Deze zijn dan wel gratis, maar de kwaliteit en de

wachttijden zijn grote knelpunten. Ook de geneesmiddelen zijn in theorie gratis. Maar aangezien de voorraden beperkt zijn, moeten heel wat patiënten toch naar de privé-apotheek. Voor mensen met een beperkt inkomen is dat zo goed als onbetaalbaar. De overheid geeft zelf toe dat ze door gebrek aan middelen slechts kan instaan voor 70% van de medische zorgen voor de meest kwetsbare bevolkingsgroepen. 30% blijft verstoken van goede en betaalbare gezondheidsdiensten.

Waspoeder

In Midden-Amerika is medicatie een consumptieproduct zoals frisdrank of waspoeder. Er wordt reclame voor gemaakt op TV en in de kranten. Maar deze concurrentie leidt niet tot lagere prijzen, integendeel. In Nicaragua heeft de farmaceutische industrie onder de voorbije

>>

Vrijwilligers in Nicaragua (links) en Honduras (rechts) volgen vorming om een sociale apotheek te kunnen openhouden.

liberale presidenten haar eigen belangen in wetten weten te verankeren. Geneesmiddelen importeren kan enkel via hen. Zo behouden zij hun controle op de invoer en op de prijzen van geneesmiddelen. In El Salvador is de situatie al niet beter. Ex-president Cristiani controleert er 40% van de farmaceutische markt. Hij heeft zijn kompanen zitten op cruciale posten. Zij verlammen de staatsorganen die de werking van de farmaceutische bedrijven zouden moeten controleren.

Tot 50% goedkoper

Sinds 2008 steunt **fos** organisaties in Honduras, El Salvador en Nicaragua die geneesmiddelen betaalbaar en bereikbaar maken voor de sociaal zwakkere bevolkingsgroepen. Prosalud heeft op dit ogenblik al 48 sociale verkooppunten voor geneesmiddelen en 210 soci-

ale apotheekjes opgericht in drie noordelijke provincies van Nicaragua. Hier kunnen mensen de meest voorgeschreven geneesmiddelen in hun generische versie kopen. Deze kosten 40% tot 50% minder dan de gelijkwaardige merkgeneesmiddelen in de privé-apotheek.

"Zo bereiken we op dit ogenblik 580.000 mensen"

Zoveel meer dan een apotheek

"Maar de sociale verkooppunten en apotheekjes doen meer dan alleen geneesmiddelen verkopen," zegt Harry. Hij verheft van enthousiasme zijn stem: "Vooraleer we een verkooppunt openen, vormen we een gemeenschapscomité

voor gezondheid of - beter nog - steunen we op reeds bestaande gemeenschapsorganisaties. Een gezondheidscomité bestaat uit minstens zeven mensen die wij opleiden om in hun gemeenschappen actief de gezondheid te bevorderen. Dat doen ze op verschillende manieren. Bijvoorbeeld in samenwerking met de openbare gezondheidspost een inentingscampagne organiseren voor de meer afgelegen gehuchten. Maar evengoed houden zij buurtpruimacties om ziektes te voorkomen. Met andere woorden: deze gezondheidscomités en het sociale verkooppunt vormen de spil van een gezondheidswerking in hun streek. Daarom ligt een sociaal verkooppunt steeds in het centrum van een landelijke gemeente. In de meer afgelegen gemeenschappen errond worden meestal enkele kleinere sociale apotheekjes ingericht, die enkel de meest noodzakelij-

Een apotheekje thuis bij Antonia in Honduras

Antonia is de beheerder van de gemeenschapsapotheek van Santa Fé Arriba in Honduras. Toen vrouwencoöperatieve en **fos**-partner Comixmul de gemeenschap voorstelde om een apotheek te installeren, werd Antonia door haar dorpsgenoten voorgedragen. Door de gemeenschap gekozen worden is een vereiste, net als kunnen lezen en schrijven, kunnen reke-

nen en natuurlijk interesse hebben in gezondheid (szorg). Vervolgens heeft Antonia deelgenomen aan allerlei vormingen over het gebruik, de dosering en de effecten van medicatie.

Nu staat er bij haar thuis een kast vol medicijnen. Ze krijgt regelmatig bezoek van de verpleegster van het dichtstbijzijnde gezondheidscentrum, 20 km

verder. Een gezondheidspromotor van Comixmul komt elke twee weken langs om haar te bevoorraden. Ze kijken samen ook de vervaldata na.

Antonia krijgt net als alle andere beheerders van de gemeenschapsapotheken permanente vorming. Daarin kan ze haar verhalen kwijt, haar twijfels voorleggen en zich bijscholen.

ke geneesmiddelen in voorraad hebben. Zo bereiken we op dit ogenblik 580.000 mensen."

Vrijwillig

De sociale verkooppunten en apotheekjes worden opgehouden door vrijwillig(st)ers. Die hebben natuurlijk vooraf opleiding en vorming nodig. "In deze cursus leren we op de eerste plaats de geneesmiddelen kennen: voor welke aandoeningen ze worden voorgeschreven, en hoe ze te gebruiken. Ik heb al eerder de basiscursus van 12 dagen gevolgd en kom vandaag terug voor de vervolgcursus," zegt deelneemster Amarylis Pinoza. "We houden ook nauwgezet een boekhouding bij van de levering en verkoop van geneesmiddelen en controleren regelmatig de vervaldatum. Prosalud laat toe dat we de geneesmiddelen 20% boven de aankoopprijs verkopen. Daarmee kunnen we de onkosten dekken en als verantwoordelijke een kleine compensatie voor onze tijd ontvangen. Want ik hou de apotheek de hele week open, van maandag tot zaterdag van 8u 's morgens tot 18u 's avonds."

"Wij willen de openbare gezondheidsdiensten niet vervangen, maar aanvullen"

Samenwerking met de overheid

"Wij vinden samenwerking met de overheid belangrijk: gezondheidszorg is immers haar verantwoordelijkheid. Wij willen de openbare gezondheidsdiensten niet vervangen, maar aanvullen, zolang de overheid onvoldoende dekking kan geven. Daarom overleggen wij met het ministerie van gezondheid over waar de grootste noden zijn. Samen bezoeken we deze gemeenschappen om te zien of daar een gezondheidscomité kan opgericht worden. Dat is waarom in de meeste gemeentes onze gezondheidscomités perfect samenwerken met de gezondheidsdiensten," aldus Harry.

Diego Lopez Palacios richtte vorig jaar in zijn dorp 'El Bote' een sociale apotheek op. Hij is van hetzelfde principe: gezondheid is een taak van de overheid, samenwerking is dus een must. "Zelf vind ik die samenwerking heel belangrijk. Dankzij de vorming begrijpen we nu dat we tegelijk

én moeten toezien op de kwaliteit en het functioneren van de gezondheidspost, én moeten samenwerken om gezondheids campagnes op te zetten, zoals het organiseren van een bezoek van de dokter aan de afgelegen gehuchten van onze gemeenschap. Ikzelf en de andere leden van ons comité vergaderen minstens één keer per maand met de verantwoordelijke van de openbare gezondheidspost. Dan plannen we onze gezamenlijke preventie- en gezondheidsacties zoals: een opkuisdag in de wijken, een vaccinatiecampagne, bezoeken aan zwangere vrouwen, gezondheidsmarkten, enzovoort," aldus Diego.

Misbruiken vermijden

Nochtans kan het ook al eens mislopen. Bijvoorbeeld wanneer de lokale vertegenwoordigers van het ministerie de sociale verkooppunten in strijd achten met de 'gratis gezondheidspolitiek' van de linkse regering. Maar dikwijls schuilt achter dit 'politieke' standpunt een minder fraaie werkelijkheid. Om hun inkomen te verbeteren, zijn heel wat medewerkers van de gezondheidsposten na de uren ook werkzaam in de privé-apotheek in het dorp. Of er zijn familiale banden in het spel, de broer van de burgemeester die apotheker is, bijvoorbeeld.

Om dit soort misbruiken te vermijden, wil Prosalud de sociale apotheekjes wettelijk erkend zien. Daarvoor ijveren ze samen met een netwerk van gelijkaardige organisaties. In april 2010 behaalden ze een belangrijke doorbraak: het Nicaraguaans parlement keurde de wet op de sociale apotheken goed. In oktober 2010 stelde het netwerk een pak uitvoeringsbesluiten voor aan het ministerie van gezondheid. Sindsdien is er echter weinig gebeurd. Alle politieke energie ging naar de presidents- en parlementsverkiezingen van begin november. "Nu de Sandinisten de verkiezingen gewonnen hebben, hoop ik dat zij de uitvoeringsbesluiten snel goedkeuren. Het ministerie van gezondheid zelf is al overtuigd van de complementaire rol die deze gemeenschapsapothekjes vormen," besluit Harry hoopvol.

Wim Leysens, regio-verantwoordelijke Midden-Amerika
Machteld Dhondt,
diensthofd Noordwerking

De vrijwilligsters van Amsati zijn trekkers in hun gemeenschap.

Ongekende dynamiek in El Salvador

De boerinnenorganisatie Amsati, partner van fos, vindt dat het toegankelijk maken van geneesmiddelen een taak van de overheid is. Maar waar de overheid faalt, probeert de organisatie haar steentje bij te dragen. Bijvoorbeeld met gemeenschapsapotheken.

En wat blijkt? De vrouwen die deze apotheken beheren, zijn vaak de motor van vele andere ontwikkelingen in hun gemeenschap. Het zijn dezelfde vrouwen die campagnes voeren in hun dorp voor betaalbaar water. Of nog: onder hun impuls zetten jongeren campagnes op tegen de vervuiling en verloedering van hun dorp. Ze gaan het zwerfvuil oprapen en brengen de PET-flessen naar de recyclage, die daar dan een kleine bijdrage voor geeft. Met de opbrengst laten ze vuilbakken plaatsen in het dorp. Dat is in vele dorpen ongebruikelijk, maar wel heel erg nodig.

Ze organiseren workshops over gezonde voeding, hiv/aids-preventiecampagnes, acties tegen de betaling van de doktersraadplegingen op het platteland... De gemeenschapsapotheken zetten vaak een ongekende dynamiek in gang die verder reikt dan gezondheidszorg, maar toch alles te maken heeft met gezondheid!

INTERVIEW MET DIEGO LOPEZ PALACIOS:

De man achter de apotheek

Iets meer dan een jaar geleden begonnen enkele inwoners van El Bote in Nicaragua een sociale apotheek. Gedaan met de lange reizen naar de grote stad om er veel te dure medicijnen te kopen. Diego Lopez Palacios is een van de initiatiefnemers. Een gesprek.

Met deze sociale apotheek ben je niet aan je proefstuk toe. Waar ben je mee begonnen?

Toen ik me 10 jaar geleden samen met mijn vrienden voor onze gemeenschap begon in te zetten, zagen we dat de mensen hier heel wat problemen hadden. Zo zijn we stilaan begonnen met een aantal sociale projecten. Met trots kunnen we zeggen dat we nu, in tegenstelling tot vroeger, drinkbaar water en elektriciteit hebben. In de school kunnen de kinderen terecht voor lagere en middelbare studies. En we hebben ook de lokalen van de gezondheidspost opgeknapt. We mogen zeggen dat we toch al heel wat bereikt hebben.

Wat heeft jullie ertoe aangezet om ook een apotheek te beginnen?

We zijn ermee begonnen bij het zien van al die ouders met hun zieke kinderen. De openbare gezondheidspost werkt dan wel van maandag tot vrijdag, maar er zijn nooit voldoende geneesmiddelen. Mijn gemeenschap ligt op 40 km van de dichtstbijzijnde stad, El Cua. Dat is een rit van drie uur in de laadbak van een camion over heel slechte wegen. Per dag rijden er maar twee cami-

ons naar El Cua. Daar een geneesmiddel kopen, kost dus heel wat tijd en geld.

Hoe zijn jullie van start gegaan?

We hoorden over Prosalud: dat zij de oprichting van sociale apotheken stimuleren en de mensen vorming geven over het correct gebruik van medicijnen. Zij zijn naar ons gekomen en dokter Harry heeft ons haarfijn uitgelegd wat de voorwaarden en de engagementen zijn, in de eerste plaats om ons te organiseren in een gemeenschapscomité. Ik heb dit later aan de gemeenschap voorgesteld. Het idee werd enthousiast onthaald en dezelfde avond nog goedgekeurd. We hebben onmiddellijk de leden van het comité verkozen en iemand die de geneesmiddelen beheert en verkoopt.

Prosalud hecht veel belang aan opleiding en vorming. Wat hield dat voor jullie in?

Alle leden van het gemeenschapscomité werden opgeroepen om deel te nemen aan een vorming. Die ging over de organisatie van een apotheekje, het belang van de betrokkenheid en deelname van de gemeenschap, de taakverdeling binnen het comité en - heel belangrijk -

de samenwerking met de openbare gezondheidspost. De apotheekbeheerder heeft een opleiding gevolgd over het gebruik van de geneesmiddelen en het beheer van de voorraad. Zijn vorming duurde in totaal 15 dagen in de hoofdstad van Prosalud in de stad Dario.

Hoe is deze dorpsapotheek onthaald door de bevolking?

In de dorpsapotheek bieden we de voornaamste geneesmiddelen aan die de mensen hier nodig hebben. Allemaal in hun generische vorm, geen merkproducten. De beheerder heeft de apotheekkast bij hem thuis staan, in het centrum van het dorp. Per week komen er gemiddeld 150 mensen langs. Iedereen weet de apotheek te vinden en ziet dat de geneesmiddelen goedkoop zijn, van goede kwaliteit en dezelfde werking hebben als degene die in de privé-apotheken van El Cua veel meer kosten. Het apotheekje trekt niet alleen mensen van ons dorp aan maar ook van de omliggende gehuchten, overdag en zelfs 's nachts in geval van nood.

Wim Leysens, regioverantwoordelijke Midden-Amerika

Midden-Amerika: Honderdduizenden mensen getroffen door noodweer

Steun de fos-partners in El Salvador!

Een week van hevige regens heeft eind oktober meer dan 100 dodelijke slachtoffers in Midden-Amerika gemaakt. Meer dan 700.000 mensen werden getroffen door het natuurgeweld, dat woningen, bruggen en wegen vernielde. De duizenden bewoners die moesten geëvacueerd worden, zijn ondertussen kunnen terugkeren. De eerste noden zijn gelenigd, maar problemen zijn daarom nog niet voorbij.

El Salvador werd het ergst getroffen. "De hevigheid en de duur van de neerslag, en de oppervlakte van de getroffen gebieden maken dat we voor een van de grootste crisissen ooit staan," stelde de Salvadoraanse president, Mauricio Funes, op het moment dat hij de noodtoestand in heel het land afkondigde. Grote delen van de vlakke kustprovincies stonden onder water.

"Dit was een onbeschrijflijk drama voor de getroffen gemeenschappen," aldus Miguel Orellana van de Salvadoraanse Vereniging voor Gezondheidspromotie (ASPS), partner van fos. Zij zijn al jaren actief onder meer in de regio Bajo Lempa, aan de monding van de Lempa. "De eerste dagen konden we niet anders dan water en voedsel uitdelen, mensen evacueren. De communicatie met on-

ze gezondheidspromotoren liep heel moeizaam, omdat ook zij zichzelf, hun eigen en andere families in veiligheid moesten brengen op de daken van de huizen," getuigt Miguel Orellana.

In El Salvador werden meer dan 56.000 mensen tijdelijk in 638 schoolgebouwen ondergebracht. Meestal vrouwen en kinderen. De mannen bleven zo dicht mogelijk bij hun woningen en grond om toch te redden wat er te redden viel. Heel weinig tot niets, voor velen. "De grootste klap was toen de mensen terugkeerden naar de plaats waar hun huisje staat of stond; alles nat, alles weg, alles rot, geen eten, geen kleren, niets meer. Bij de boeren, ook geen eten meer voor de volgende maanden, want de planten op het veld zijn volledig verwoest, zodat er niets te oogsten valt. Het is wer-

kelijk een ramp voor zoveel mensen," aldus Miguel Orellana.

Onze partners in El Salvador kunnen alle mogelijke steun gebruiken om de getroffen gemeenschappen te helpen! Officiële tellingen spreken van 10.000 waterputten of bronnen die door het vuile water werden besmet en moeten gezuiverd worden. 25.000 toiletten die moeten hersteld worden. Deze maatregelen zijn essentieel op korte termijn om het uitbreken van epidemieën te voorkomen. Onze partners zullen zich vooral toeleggen op het herstel en desinfecteren van de watervoorzieningen.

Stort uw bijdrage op rekeningnummer **000-0000074-74** of **IBAN BE16 0000 0000 7474 (BIC BPOTBEB1)** van fos in Brussel met vermelding 'Noodweer El Salvador'.

in beweging

Recht op gezondheid voor iedereen: wij maken er werk van!

Gezondheid is een recht, wereldwijd. Toch blijft gezondheidszorg in heel wat landen een voorrecht voor rijken. Kwaliteitsvolle gezondheidszorg waar niemand van wordt uitgesloten: dat is wat **fos** met zijn gezondheidswerking nastreeft. **fos** en haar partners willen overheden blijven wijzen op hun verantwoordelijkheid om dit recht te verwezenlijken. Participatie van de bevolking staat daarin centraal. Dat gaat van lokale mutualiteiten en gemeenschapsapotheken over teams van gezondheidspromotoren tot lobbywerk en wetswijzigingen. In elke context zijn de ervaringen van **fos**-medewerkers en partnerorganisaties heel anders. De visie en ervaringen zijn nu terug te vinden in de brochure "Een visie op opkomen voor het recht op gezondheid voor iedereen". Deze brochure kwam tot stand in samenwerking met het onderzoekscentrum HERA (Health Research for Action) dat onze gezondheidswerking evalueerde. [SB]

Je kan de brochure downloaden op www.fos-socsol.be of aanvragen via 02 552 03 00.

Duik in de Maleta!

In de 'koffer' duiken of in de 'maleta' in het Spaans: dat is goed voor de gezondheid, wereldwijd! We duiken in koffers vol kennis en ervaring over gezondheids promotie. We: dat zijn enerzijds de Federatie van Socialistische Mutualiteiten van Brabant, en anderzijds de Beweging van Vrouwen voor het Leven (Mujeres por la Vida) en boerenbeweging Fenocin uit Ecuador. **fos** brengt deze partners in gezondheid samen.

Om te beginnen op de blog www.duikindemaleta.blogspot.com, waar beide kanten regelmatig nieuwtjes uitwisselen. Met welke campagne zijn de vrouwen van VIVA-SVV de straat op gegaan? Hoe staat het met de controles van de ziekenhuizen waar de Vrouwen voor het Leven zich aan wagen? Zo leren ze elkaar beter kennen, en houden ze een vinger aan elkaars pols. Een bezoek aan de Ecuadoraanse partners staat volgend jaar op het programma. Te volgen op deze blog! [IW]

EHBO-kits voor Peru via fietstocht naar de Noordkaap!

Vorig jaar fietsten Fanny, loketbedienende bij De VoorZorg Provincie Antwerpen, en haar man Luc heen en terug naar de Noordkaap: een tocht van meer dan 10.000 km!

Ze lieten zich hiervoor sponsoren en zo komt het dat er in de loketten van de mutualiteit maar liefst 13 875,44 euro werd ingezameld. Wat is er daarmee verwezenlijkt? Heel wat. Het geld werd gebruikt om EHBO-kits aan te kopen voor de coöperatieven van koffieboeren die verenigd zijn in de CNCJ (Coordinadora Nacional de Comercio Justo), partner van **fos**. Maar die kits alleen volstaan niet: mensen moeten ook weten hoe ze te gebruiken. Daarom werden er ook cursussen georganiseerd. In april en mei van dit jaar kregen de gezondheidspromotoren een vierdaagse medische opleiding over eerste hulp, reanimatie, symptomen herkennen van bepaalde aandoeningen, injecties geven,... Levensnoodzakelijk, want de koffieboeren en hun gezinnen wonen vaak zeer afgelegen en geraken niet op tijd bij een gezondheidspost in geval van nood of ziekte. Bedankt voor jullie inzet en steun! [SB]

MOZAMBIQUE: MULTINATIONALS AZEN OP GROND

Hoog tijd voor boerenverzet!

Als kleine boer(in) in Mozambique kan je maar beter je rechten kennen en je aansluiten bij een boerenvereniging. Dat blijkt uit het verhaal van Celina en fos-partner Unac.

Op weg naar het plaatsje Mbalane rijden we in een scherpe bocht bijna in op Celina Manjate. Ze staat midden op de weg, dochter op haar rug, fiets met lekke band op de grond. Drie gele plastic containers staan netjes op een rij langs de kant van de weg.

Illegaal

Celina verkoopt water en maakt graag tijd voor een praatje. Drie keer per week, al vijf jaar lang, maakt ze een tocht van dertig kilometer om zichzelf en haar burens te bevoorraden met drinkwater. Met het geld koopt ze voedsel. Ze heeft wel een eigen stuk land, maar dat brengt niet genoeg op om haar en haar drie kinderen heel het jaar voldoende eten te geven. Ze woont in een droog gebied met harde grond en schrale oogsten.

Dat is waarom Celina's man besloot om zijn kans als seizoenarbeider in Zuid-Afrika te wagen. Nu werkt hij vlak over de grens op een grote boerderij. Hij is bijna nooit thuis. Een reispass is te duur en dus trekt hij illegaal de grens over om bij

te verdienen. Een riskante onderneming, want de grote boeren in Zuid-Afrika maken soms misbruik van de situatie. Ze verwittigen de politie die de arbeiders terug over de grens jaagt voordat de lonen moeten worden uitbetaald.

"Volgens de wet is de grond eigendom van wie hem bewerkt"

Maïs, sla en tomaat

Celina overweegt om zich aan te sluiten bij de lokale boerenvereniging NPAC (Nucleo Provincial das Associações Camponeses) en zo een stuk geïrrigeerd land te kunnen verbouwen. De boerenvereniging is vlakbij en Celina leidt ons erheen. Er is een rivier en irrigatie: een groene oase in een dor landschap waarin halfkale bomen dorsten naar de eerste regens. Die zullen zeker nog zes weken op zich laten wachten. Meer dan veertig vrouwen werken op aparte veldjes onder begeleiding van één man - een voorbeeld van het Mozambi-

kaanse rollenpatroon. De man houdt toezicht over de waterpomp en de irrigatiekanalen, want "vrouwen kennen daar niets van"! Hij is ook een van de weinige leden die kan lezen en schrijven. Elk lid verkoopt haar eigen producten, veelal maïs, sla en tomaat. Maar soms blijven de kopers weg, want dichterbij de stad kunnen ze dezelfde producten kopen. Hoe verder van de stad, hoe moeilijker de verkoop. En dan zijn er nog de grote Zuid-Afrikaanse boeren die hun overschotten in Mozambique op de markt gooien.

Boeren hebben rechten?

Heeft de vereniging ooit overwogen om zich aan te sluiten bij de nationale unie voor kleine boeren? We stellen de vraag aan de aanwezigen.

"Eigenlijk niet. Dat kost waarschijnlijk geld?" luidt hun antwoord. "Ja, juist, maar de boerenunie geeft ook advies," zegt José Caterina, de vertegenwoordiger van de nationale boerenunie Unac (União Nacional de Camponeses), die met ons meereist. Hij gaat zitten in het gras en geeft uitleg, want Unac heeft in dit gebied

>>

Irrigatie is een van de voordelen die leden van de boerenorganisatie genieten.

nog geen voet aan de grond. Het is de bedoeling van Unac om samen met **fos** in deze regio een werking op te starten. De discussie duurt lang en wij luisteren mee.

Unac ondersteunt boeren en hun organisaties. Ze organiseren vorming, technische ondersteuning en toegang tot productiemiddelen: zaken waarvoor de overheid te weinig middelen inzet. Op termijn wil men ook meer greep krijgen op de markt zodat de boeren een betere prijs krijgen voor hun maïs.

Maar nog belangrijker: Unac verdeelt de rechten van de boeren. "Wat, boeren hebben rechten? Nog nooit van gehoord! Welke rechten hebben boeren dan?". De reactie van de boeren toont aan dat het voor velen de eerste keer is dat ze met de boerenunie in contact komen.

Multinationals

José beantwoordt hun vraag: volgens de wet is de grond eigendom van

wie hem bewerkt. Dat geldt ook voor deze boeren, die hun velden langs de rivieren hebben. Daar is ondanks de droogte toch goede, irrigeerbare grond te vinden.

Grote landbouwbedrijven en multinationals azen op die grond om op grote schaal te boeren. Ze treden de wet met de voeten of pakken via achterpoortjes in de wet de grond van kleine boeren af. Die verliezen de mogelijkheid om in hun levensonderhoud te voorzien. Ze worden verplicht om als landarbeider te gaan werken voor de grote bedrijven voor minder dan één euro per dag. Meestal gaat het dan nog om seizoensarbeid of tijdelijk werk. Het is dus hoog tijd dat de boeren dit weten, zich organiseren en zich ertegen verzetten!

*Oscar Marleyn,
fos-medewerker in Mozambique*

BRAZILIË

Brigadeiros

Ingrediënten [voor 4 personen]

- 1 blik gecondenseerde melk
- 1 el margarine
- 7 el nesquik of cocoa-poeder
- hagelslag

Dit recept werd ons bezorgd door Stiene Billen uit Gent

Wil jij ook je favoriete recept in deze rubriek bekendmaken? Stuur het dan naar noord@fos-socsol.be

© Linda Kovacevic

Bereiding --> Meng de eerste drie ingrediënten op de lijst in een kookpot --> Breng aan de kook op een gematigd vuur --> Blijf de hele tijd roeren tot de massa compacter wordt en minder vloeibaar --> Het mengsel is klaar wanneer je bij het roeren de bodem van de pan kan zien --> Laat het mengsel afkoelen in een diep bord --> Wrijf je handen in met margarine om gemakkelijker balletjes te kunnen rollen --> Werk af met hagelslag --> Smakelijk!

Onze werking in het Zuiden en in Vlaanderen is enkel mogelijk door de inzet van heel wat mensen voor en achter de schermen.

Spots op

WILLEM DE WITTE

WOONPLAATS: Genk
BIJ fos: tolk-vrijwilliger tijdens uitwisselingen

WAT HOUDT DIT IN? fos nodigt regelmatig bezoekers uit Latijns-Amerika uit. Bij ontmoetingen, debatten of vormingen tolk ik dan. Ik doe dat heel graag, ook al vraagt dat wel wat inspanning, want je leert meer over het verhaal van die mensen, over hun projecten,... Bovendien leer je ook vrijwilligers kennen van fos hier in België: enthousiaste mensen die een andere wereld mogelijk willen maken.

HOE BEN JE DAARMEE BEGONNEN? In 1987 kwam mijn broer, Dr. Michael De Witte, om in de oorlog in El Salvador. Ik ben samen met mijn zus Roos naar El Salvador getrokken om zijn stoffelijke resten te gaan halen, en ook zijn schriftjes met dagboeknotities. Vooraf had ik Spaans geleerd met cassettes, en dan drie-vier weken een onderdompeling ter plaatse. Daarna ben ik het blijven spreken met Latijns-Amerikaanse vrienden hier in België. Ik had al eerder in het Frans getolkt, een taal die ik heel goed beheers. De stap naar tolken in het Spaans was dan gauw gezet, bijvoorbeeld tijdens enkele bezoeken aan Cuba met het ABVV in de jaren '90.

WAAROM VIND JE HET BELANGRIJK OM DIT TE DOEN? Ik vind het belangrijk dat mensen hier getuigenissen en verhalen kunnen horen van mensen uit het Zuiden. En ook omgekeerd, dat de bezoekers de werking van fos leren kennen, de organisatie die hen steunt. Tweerichtingsverkeer dus. Bovendien werkt fos met vakbonden. Dat vind ik heel belangrijke partners om de maatschappij te veranderen, niet alleen in België, maar in heel de wereld.

Wil jij ook nu en dan vrijwillig tolken of documenten vertalen voor ons? Spreek en schrijf je vlot Spaans, Engels, Portugees en/of Afrikaans?
Laat het ons weten op 02 552 03 00 of noord@fos-socsol.be!

Wenskaarten van fos

Een gelukkig nieuw jaar, een goede gezondheid?

Wens het iedereen toe,
met de solidaire wenskaarten van fos!

Een pakje van 4 wenskaarten met omslagen
kost 5 euro (exclusief verzendingskosten).

Zo steun je onze partners in het Zuiden!

Ook grote bestellingen zijn welkom.

Bestel vandaag nog via **02 552 03 00**
of mail naar **info@fos-socsol.be**

fos - socialistische solidariteit

is de Noord-Zuidorganisatie van de
socialistische beweging in Vlaanderen.

Onze partners in het Zuiden zijn organisaties
van mensen die strijden voor hun rechten,
voor **waardig werk** en hun recht op **gezondheid**.

Daarin steunen we hen, samen met onze
socialistische achterban in Vlaanderen.

**Want de sociale strijd,
die is wereldwijd!**

fos
SOCIALISTISCHE
SOLIDARITEIT
www.fos-socsol.be
000-0000074-74

SOCIALE
STRIJD
WERELDWIJD

Multipharma, coöperatieve apotheekmaatschappij

Internationale solidariteit is geen holle slogan voor de socialistische beweging. Heel wat organisaties steunen de werking van fos. Multipharma draagt de gezondheidswerking van fos in Midden-Amerika een warm hart toe. Directeur William Janssens geeft tekst en uitleg.

Waarom vinden jullie internationale solidariteit belangrijk?

Wij zijn een coöperatieve apotheekmaatschappij en wij zien het als onze opdracht om de ontwikkeling van coöperatieven te ondersteunen, zeker in de gezondheidssector. Wij hebben in België een belangrijke markt ontwikkeld en zijn ook actief in de Europese vereniging van sociale apotheken. Maar je moet toch ook iets ruimer kijken dan dat, en dan kom je automatisch terecht in landen waar het op sociaal-economisch vlak bijzonder moeilijk is. De conclusie is dat er naast publieke en private initiatieven, ook sociale initiatieven nodig zijn. Coöperatieve organisatievormen bieden daar een goed antwoord op, want ze hebben als doel: kwaliteitsvolle gezondheid op een economisch verantwoorde manier. Dat is iets heel anders dan winst-

maximalisatie! Winst mag er zijn, maar de return naar de maatschappij is veel belangrijker. De coöperatieve structuur maakt dat mogelijk.

En waarom precies de gemeenschapsapotheken in Midden-Amerika?

Omdat de initiatieven van fos aansluiten bij onze visie. De term die men erop plakt, is voor ons minder belangrijk. Wat telt is de coöperatief-solidaire gedachte erachter én de kwaliteit die men levert aan de lokale bevolking. Om te vermijden dat mensen namaakmedicijnen krijgen, want dat is een groot probleem in ontwikkelingslanden. Mensen denken dan dat ze gezondheid kopen, maar ze kopen iets dat niet werkt, in het slechtste geval is het zelfs schadelijk. Dat jaagt mij de stuipen op het lijf.

